

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Directie Europese en Internationale Zaken

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/ez

Datum 13 september 2017

Betreft Beantwoording vragen naar aanleiding van Schriftelijk Overleg informele
Energieraad 20 september 2017

Ons kenmerk

DEIZ / 17142749

Bijlage(n)

2

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik uw Kamer mijn reactie aan op de vragen van 11 september jl.
naar aanleiding van het Schriftelijk Overleg over de informele Energieraad van
20 september in Tallinn.

(w.g.) H.G.J. Kamp
Minister van Economische Zaken

BIJLAGE – Beantwoording schriftelijke vragen

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie zijn van mening dat een goed werkende energiemarkt een energiemarkt is die zorgt voor betrouwbare, betaalbare en schone energie. Grensoverschrijdende samenwerking is hiervoor essentieel zolang dit de betaalbaarheid en betrouwbaarheid van ons energiesysteem niet in gevaar brengt. De samenwerking binnen Europa is essentieel om een goed werkende Europese elektriciteitsmarkt te bewerkstelligen, hierover delen het kabinet en de leden van de VVD-fractie dezelfde mening. Graag zien deze leden wel een bevestiging dat de betrouwbaarheid en betaalbaarheid van ons energiesysteem hierdoor niet in gevaar komt. Ook de verduurzaming van ons energiesysteem is een belangrijk onderdeel voor de leden van de VVD-fractie. In hoeverre komt de samenwerking de verduurzaming ten goede?

Grensoverschrijdende samenwerking in Europa maakt de inpassing van hernieuwbare energie eenvoudiger en goedkoper. Door netwerken en markten te verbinden, kunnen overschotten en tekorten aan (hernieuwbare) energie worden uitgewisseld tussen lidstaten. Ook het optimaal gebruik van grote delen van de Noordzee voor productie van duurzame energie zal alleen op efficiënte wijze mogelijk zijn door intensieve samenwerking tussen de verschillende lidstaten.

Welke gevaren ziet het kabinet en hoe worden deze gevaren voorkomen?

Verregaande Europese samenwerking heeft als consequentie dat de onderlinge afhankelijkheden tussen de energiesystemen van de lidstaten vergroot worden. Keuzes gemaakt in andere lidstaten hebben daardoor meer effect op de Nederlandse energiemarkt. Internationale samenwerking is daarom ingebed in duidelijke afspraken en Europese richtlijnen en verordeningen. Daarnaast is er ook voortdurend nauw overleg tussen overheden, toezichthouders en netbeheerders. Bijvoorbeeld via samenwerking in het Pentalateraal Energieforum, maar ook via het platform voor netbeheerders ENTSO-E en het EU-agentschap voor toezichthouders ACER. Deze samenwerking draagt bij aan een gelijk internationaal speelveld, een gemeenschappelijke markt, en een goede informatievoorziening en verbetert de kwaliteit van de energiesystemen en de randvoorwaarden voor de veiligheid in Europa. De leveringszekerheid van het Nederlandse energiesysteem is uiteindelijk gebaat bij vergroting van de mogelijkheid om grensoverschrijdend energie te verhandelen.

Naar aanleiding van de voorgenomen bijeenkomst over de financiering van de netwerken van transport, energie en telecom vragen deze leden tot welke resultaten de Connecting Europe Facility (CEF) inmiddels heeft geleid en welke investeringen er in Nederland zijn gedaan of zijn voorgenomen om te doen.

De Europese Unie (EU) levert met de Connecting Europe Facility (CEF) een aanzienlijk bijdrage om het trans-Europese transportnetwerk (TEN-T) te realiseren. Dat is echter geen verantwoordelijkheid van de EU alleen en vergt ook

de inzet van nationale en regionale overheden. Sinds 2014 heeft de EU een bijdrage geleverd aan het realiseren van circa 600 projecten op het gebied van transportinfrastructuur. Nederlandse partijen participeren in een totaal van 55 projecten op het gebied van transport. Het voert te ver om deze allen te noemen, maar onderstaand een selectie:

- Duurzaam transport: projecten op het gebied van LNG (weg, zeevaart en binnenvaart), elektrisch rijden en waterstof;
- Spoor: Wunderlinie (Groningen-Bremen), Heerlen-Aken, Zevenaar-Duisburg en ontsluiting Maasvlakte;
- Maritiem: sluis IJmuiden, sluis Gent/Terneuzen en Maaswerken;
- Digitalisering: door uitwisseling van data efficiënter rail goederenvervoer en investeringen in ERTMS; diverse ITS-projecten met betrokkenheid van RWS;
- Weg: ondertunneling A2 bij Maastricht en A15.

Ook zijn er projecten voor trans-Europese telecommunicatienetwerken (TEN-telecom). Zo zijn er inmiddels 90 gemeenten die met behulp van de CEF voldoen aan de zogenoemde Europese verordening over elektronische identificatie en vertrouwensdiensten (eIDAS). Deze verordening moet grensoverschrijdend gebruik van elektronische identificatiemiddelen en vertrouwensdiensten tussen de lidstaten van de EU bevorderen. Ook zijn er projecten gerealiseerd om elektronische gegevensuitwisseling mogelijk te maken tussen lidstaten op het gebied van zorg, sociale zekerheid en cultureel erfgoed. CEF wordt tevens gebruikt om het Europese energienetwerk op het gebied van gas en elektriciteit te versterken.

De invulling van het CEF-budget is voor de leden van de VVD-fractie een punt van zorg. Interconnectie tussen Europese landen vinden deze leden van groot belang. Nederland heeft een goede interconnectie met de buurlanden en investeert hier ook flink in. De Nederlandse belastingbetaler mag niet de dupe worden van minder goede interconnectie in andere landen. Elkaar helpen vinden deze leden prima maar als de Nederlandse belastingbetaler betaald, moet dit de betrouwbaarheid en betaalbaarheid van het Nederlandse energiesysteem ten goede komen. Graag zien zij hierop een bevestigende reactie van het kabinet tegemoet.

De verwezenlijking van de Europese, interne energiemarkt vraagt om grootschalige investeringen in infrastructuur tussen en binnen verschillende lidstaten. Het CEF is een instrument dat onrendabele (maar tegelijkertijd onmisbare) investeringen in energie-infrastructuur helpt financieren. De gelden hiervoor zijn beschikbaar gemaakt binnen de Europese begroting, waar Nederland aan bijdraagt. Alle lidstaten komen op gelijke voet in aanmerking voor deze middelen. In het verleden heeft Nederland ook subsidie gekregen voor aanleg van de COBRA-kabel naar Denemarken. Het spreekt voor zich dat Europese subsidiering voor energie-infrastructuur ook voor andere lidstaten beschikbaar is. Bij behandeling van de CEF-verordening heeft Nederland zich hard gemaakt voor scherpe randvoorwaarden voor het verkrijgen van subsidie: voordat projecten in

aanmerking komen voor subsidiering moeten lidstaten werken aan het verbeteren van hun markt en regulatoire prikkels invoeren. Alleen als deze stappen zijn genomen en niet toereikend zijn, bestaat er een optie om de onrendabele top van projecten te financieren.

In de geannoteerde agenda lezen de leden van de VVD-fractie dat het Estse voorzitterschap een politieke verklaring heeft opgesteld omtrent de digitalisering in de energiesector. Kan het kabinet deze verklaring delen met de Kamer inclusief een appreciatie? Graag ontvangen deze leden een bevestiging dat de minister deze verklaring niet tekent voordat de Kamer deze verklaring heeft kunnen beoordelen. Ook concrete vervolgacties moeten bekend zijn voordat de politieke verklaring wordt ondertekend.

Bijgevoegd bij de beantwoording van de gestelde vragen treft u, zoals gevraagd door de leden van de VVD-fractie, de meest recent versie van de politieke verklaring omtrent digitalisering van de energiesector. Deze verklaring zal en marge van de Informele Raad door lidstaten die dat wensen worden ondertekend. Over de definitieve tekst wordt nog met het voorzitterschap en de andere lidstaten gesproken. De in de verklaring genoemde onderwerpen als innovatie, cyberbedreigingen, slimme netten, privacy en vraagsturing zijn volgens het kabinet zeer relevant. Lidstaten gaan bij ondertekening geen formele/juridische verplichting aan. Met de politieke verklaring wordt een politieke intentie uitgesproken om nauwer op dit onderwerp samen te werken en best practices met elkaar te delen. Het Estse voorzitterschap is voornemens in de eerste helft van 2018 de verklaring verder uit te werken. Dat lijkt het juiste moment om te bepalen of en in welke mate Nederland zich zal aansluiten bij eventuele vervolgactiviteiten. De Kamer zal daar te zijner tijd vanzelfsprekend over worden geïnformeerd.

Uit informele contacten met andere lidstaten is gebleken dat veel landen geneigd zijn deze verklaring te ondertekenen, afhankelijk van de definitieve tekst. Gegeven de positieve reacties van andere lidstaten, de aard en de inhoud van deze intentieverklaring zie ik op dit moment geen beletsel om als Nederland mede te ondertekenen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie lezen dat de Commissie voorstelt om meer bevoegdheden naar het regionale niveau te tillen ter bevordering van regionale samenwerking op de elektriciteitsmarkt. De voorgenoemde leden vragen de minister om aan te geven hoe de Commissie die regionale samenwerkingsverbanden zou willen inrichten. Welke bevoegdheden zouden worden overgeheveld en wie zou toezicht houden op de werkzaamheden? Welke alternatieve mogelijkheden ziet de minister om de gewenste regionale samenwerking te bevorderen? En welke lidstaten zijn voor en welke lidstaten zijn tegen het voorstel van de Commissie op dit onderwerp?

De Commissie stelt in haar wetgevingspakket voor een groot aantal technische taken op terreinen van planning en operatie van netwerken toe te wijzen aan regionale operationele centra (ROC's). Het gaat daarbij in de kern om taken met een grensoverschrijdend karakter. De volledige lijst van taken is opgenomen in de relevante artikelen van de voorgestelde verordening. Het gaat onder andere om het maken van een gecoördineerde transportcapaciteitsberekening, gecoördineerde veiligheidsanalyses, het opstellen van gemeenschappelijke systeemmodellen en het identificeren van regionale crisisscenario's. Een ROC kan bindende besluiten nemen over de planning van het netwerkgebruik, het vaststellen van noodzakelijke reservecapaciteit op regionaal niveau en het verplicht beschikbaar stellen van interconnectiecapaciteit onder specifieke omstandigheden. Nationale netbeheerders kunnen hier enkel van afwijken als aantoonbaar de leveringszekerheid in het geding zou komen. Daarnaast zal een ROC aanbevelingen kunnen doen op een aantal andere terreinen zoals crisismanagement. De ROC's zullen de huidige samenwerking van TSO's in RSCs (regional security coordinators) vervangen. Hierin wordt door landelijke netbeheerders informatie uitgewisseld en de RSC heeft een adviserende rol.

ROC's zullen worden ingedeeld in door ENTSO-E voorgestelde en door ACER vastgestelde, geografische regio's. Toezicht op de ROC's vindt plaats door een nieuw op te zetten samenwerkingsverband van de betrokken landelijke toezichthouders en ACER.

Het overgrote deel van de lidstaten is uitermate kritisch over het ROC-voorstel en wensen een samenwerkingsmodel waarbij minder taken en bevoegdheden worden overgedragen van nationale netbeheerders naar supranationaal niveau. De meeste lidstaten wensen politieke sturing via de lidstaten, bijvoorbeeld bij het vaststellen van regio's, en zijn kritisch op de mogelijkheid voor ROC's om bindende beslissingen te nemen. Dit kan leiden tot gedwongen keuzes voor netbeheerders om maatregelen te nemen die op nationale schaal duurder zijn of de nationale leveringszekerheid beïnvloeden ten faveure van de regio. Nederland deelt op hoofdlijnen deze kritiek en staat kritisch tegenover de verwachte meerwaarde om alle voorgestelde taken op supranationaal te organiseren.

De leden van de D66-fractie zijn van mening dat het van groot belang is om onze elektriciteitsvoorziening voor te bereiden op een toekomst met meer hernieuwbare, weersafhankelijke bronnen. Deze leden vragen het kabinet of het Commissievoorstel voldoende mogelijkheden geeft om ervoor te zorgen dat er in alternatieven voor netverzwaring, zoals opslag, wordt geïnvesteerd.

Het Commissievoorstel biedt voldoende mogelijkheden voor de inkoop van flexibiliteit door netbeheerders (waaronder opslag) als alternatief voor netverzwaring. Daarmee is het voorstel in lijn met de inzet van het kabinet conform de Energieagenda.

De leden van D66-fractie vragen de minister of het Commissievoorstel rond het marktontwerp van elektriciteitsmarkt ook de verdere scheiding tussen productie en netbeheer in Europa regelt, en zo ja op welke manier, en zo nee, in hoeverre de minister dit onderwerp heeft opgeworpen in de discussies in de Raad.

Er worden geen nieuwe voorstellen gedaan ten aanzien van de scheiding tussen productie en netbeheer. Dit onderwerp is niet opgeworpen in discussies in de Raad. De Commissie doet wel voorstellen, waarbij TSO's en DSO's bij het inkopen van toekomstige flexibiliteitsdiensten zoals batterijen en opslag aan striktere randvoorwaarden moeten voldoen. In het Commissievoorstel moeten de netbeheerders in principe deze diensten op de markt inkopen. Slechts bij uitzondering, bijvoorbeeld als er geen sprake is van een markt, mag een netbeheer nieuwe flexibiliteitsdiensten in eigen beheer uitvoeren.

De leden van de D66-fractie vragen de minister om aan te geven welke gevolgen het voorstel van de commissie rond "priority dispatch" zou hebben voor de Nederlandse hernieuwbare energieproducenten en 'proconsumenten', alsook voor de hoeveelheid geproduceerde hernieuwbare elektriciteit.

Het voorstel rond 'priority dispatch' heeft geen invloed op Nederlandse energieproducenten en 'proconsumenten', alsmede de hoeveelheid geproduceerde hernieuwbare energie in Nederland. In Nederland kennen we geen zogenaamd 'central dispatching system' waarbij de landelijke netbeheerder marktpartijen afroept om hun productie op het net te zetten. In dit systeem kan de netbeheerder voorrang geven aan bepaalde vormen van energieproductie, het zogenaamde 'priority dispatch'. In Nederland en in de meeste Noordwest-Europese landen wordt gebruik gemaakt van een marktmechanisme waar niet de netbeheerder, maar marktprijzen bepalen welke productie op het net komt.

De leden van de D66-fractie vragen de minister om uiteen te zetten welke gevolgen de instelling van een capaciteitsmechanisme zou hebben voor de Europese elektriciteitsmarkt, waaronder het prijsmechanisme, de consumentenbescherming de ontwikkeling van hernieuwbare energie en de leveringszekerheid, en welke voordelen en welke nadelen de minister in het voorstel van de Commissie ziet.

Met de instelling van een capaciteitsmechanisme wordt bedoeld op de mogelijkheid om subsidie te verstrekken aan het beschikbaar stellen van productiecapaciteit. Doel is het garanderen van back up capaciteit voor die momenten dat er te weinig aanbod is of een investeringsprikkel geven om te zorgen dat er in de toekomst voldoende productiecapaciteit is.

De Commissie oordeelt dat de inzet van capaciteitsmechanismen kan leiden tot ernstige markt- en concurrentievervalsing omdat investeringen in lidstaten plaatsvinden waar de subsidieregime het aantrekkelijkst is. Het instellen van een capaciteitsmechanisme wordt gezien als een kostbaar instrument, veelal gericht op het subsidiëren van fossiele productie.

De Commissie stelt dat als lidstaten een capaciteitsmechanismen wenselijk achten, de noodzaak eerst aangetoond moet worden via een regionale analyse. Capaciteitsmechanismen zouden enkel als laatste redmiddel en als tijdelijk instrument moeten worden ingezet. Hiernaast moet het ontwerp aan strikte eisen en randvoorwaarden voldoen, zoals het non-discriminatoir openstellen van deze mechanismen voor productiecapaciteit uit buurlanden en het creëren van een gelijk speelveld voor productietechnieken en demand side response.

Het kabinet staat evenals de Europese Commissie kritisch tegenover nationale maatregelen in de vorm van capaciteitsmechanismen. Voordat gekozen wordt voor de inzet van een capaciteitsmechanisme moet eerst maximaal gewerkt worden aan verbeterde marktwerking en verdere marktintegratie zodat de bestaande productiecapaciteit efficiënter kan worden ingezet onder meer door optimale benutting van bestaande interconnecties en verdere uitbreiding van deze grensoverschrijdende verbindingen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie willen dat de minister zich inzet voor een veel ambitieuzer doel voor duurzame energie dan 27% in 2020. Dat is nodig in het licht van het klimaatakkoord van Parijs: het doel van 27% is afgesproken voordat het klimaatakkoord is gesloten en is inmiddels achterhaald. Ook wordt een hoger doel steeds haalbaarder gezien de prijsontwikkelingen binnen de duurzame energiesector waarin spectaculaire kostendalingen plaatsvinden. Is de minister bereid zich in te spannen voor een ambitieuzer doel voor duurzame energie?

In het klimaatakkoord van Parijs is afgesproken om de temperatuurstijging te beperken tot ruim beneden de twee graden Celsius. Dit vraagt om een forse reductie van de CO₂-uitstoot. Hoewel hernieuwbare energie kan bijdragen aan het realiseren van de klimaatdoelen, is het niet de enige optie voor CO₂ reductie. De EU streeft naar ten minste 40% CO₂-reductie op EU-niveau in 2030. Het hernieuwbaar energiedoel voor de EU van 27% in 2030 past hier bij. Indien er in het kader van het Parijsakkoord door de EU wordt besloten over ophoging van de ambitie, betekent dit in eerste instantie een hoger doel voor CO₂-reductie. De EU en andere partijen in het klimaatakkoord zullen hun klimaatambities opnieuw bezien in het kader van de mondiale faciliterende dialoog die plaats zal vinden in 2018. Op dat moment moet de Raad ook bezien wat een verhoogde ambitie voor CO₂ betekent voor de Europese doelen voor hernieuwbare energie en energie-efficiëntie.

De leden van de GroenLinks-fractie zijn blij dat in de Tallinn e-Energy declaration ook aandacht wordt geschonken aan cyberveiligheid. Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor het slagen van de digitalisering van de energiesector. Het is nog onbekend wat de vervolgstappen zijn van deze verklaring, kan de minister erop aandringen om op het gebied van cyberveiligheid nauwer samen te werken waarbij deze verklaring een startpunt zou kunnen zijn?

Voor het Nederlands kabinet zijn privacy en cybercrime zeer belangrijke aspecten die samenhangen met de verdere digitalisering van de energiesector. Daarom heeft Nederland het voorzitterschap gevraagd deze twee punten een duidelijke plaats te geven in de verklaring omtrent de digitalisering van de energiesector, waarover ook de VVD-fractie een vraag stelde. Hoe de samenwerking als vervolg op deze verklaring er eventueel uit zal zien, zal in de eerste helft van 2018 duidelijk worden als Estland met een actieplan hoopt te komen. Lidstaten kunnen dan alsnog bepalen in hoeverre zij daaraan zullen deelnemen.

Deze leden dringen erop aan dat als er gesproken wordt over de Connecting Europe Facility (CEF) en het Europees Fonds voor Strategische Investeringen (EFSI), erop wordt aangedrongen dat al deze investeringen ten goede komen aan de transitie naar een duurzame economie en dat de fossiele economie niet wordt gesubsidieerd. Is de minister hiertoe bereid?

Het doel van het CEF-instrument is om goed werkende en efficiënte elektriciteits- en gasnetwerken binnen de EU te bewerkstelligen. Voor Nederland staat het belang van CO₂-reductie, voorzieningszekerheid en betaalbaarheid voorop. Een robuust elektriciteits- en gasnetwerk en meer marktintegratie binnen de EU zijn juist voorwaarden voor een geslaagde transitie naar een CO₂-arme energievoorziening. De middelen uit het CEF zijn gereserveerd voor de financiering van energie-infrastructuur en niet bedoeld voor de energieopwekking zelf. De randvoorwaarden daarvan zijn vastgelegd in de CEF-verordening. De EU kent andere mechanismen gericht op verduurzaming en CO₂ reductie, zoals het ETS, de RED (richtlijn hernieuwbare energie) en EED (richtlijn energie-efficiëntie). De projecten die vanuit het CEF worden gefinancierd zijn daarmee niet te differentiëren naar projecten die ten goede komen aan de transitie naar een duurzame economie. Het EFSI, een generiek instrument dat wordt uitgevoerd door de Europese Investeringsbank, wordt reeds in belangrijke mate ingezet voor projecten die ten goede komen aan een duurzame economie.

De leden van de GroenLinks-fractie lezen dat de minister kritisch is ten aanzien van het Commissievoorstel om lidstaten die uiteindelijk onder hun bindend nationaal aandeel hernieuwbare energie voor 2020 komen, te verplichten om een financiële afdracht te doen aan een financieel platform. Welke prikkel wil de minister introduceren om ervoor te zorgen dat het aandeel hernieuwbare energie niet zakt onder de bindende nationale doelen? Kan een fonds dat bijdraagt aan de energietransitie niet een win-winsituatie opleveren door te functioneren als een prikkel om het doel met betrekking tot duurzame energie te halen en, mocht een lidstaat dit doel niet halen, ervoor zorg te dragen dat dit doel toch dichterbij komt?

Er hoeven geen afzonderlijke prikkels geïntroduceerd te worden om ervoor te zorgen dat het aandeel hernieuwbare energie niet onder een minimum aandeel zakt. Het belangrijkste instrument in de voorgestelde verordening zijn de integrale nationale energie- en klimaatplannen (INEK) met een looptijd van 10 jaar. In de

INEKs moeten lidstaten aangeven welke bijdrage ze zullen leveren aan het behalen van de Europese doelstellingen. De Europese Commissie zal zowel de INEKs als de voortgangsrapportages van de lidstaten beoordelen. De Europese Commissie kan vervolgens aanbevelingen doen over maatregelen om de nationaal gestelde doelen te halen en om de doelen op EU-niveau te halen. Het fonds kan op twee manieren worden gevuld volgens de huidige voorstellen. Enerzijds is dat via een verplichte afdracht door lidstaten die onder hun minimum aandeel hernieuwbare energie zakken. Anderzijds kunnen lidstaten een vrijwillige afdracht doen aan het fonds in het geval dat de lidstaten gezamenlijk onvoldoende voortgang boeken in het halen van het hernieuwbare energiedoel van 2030. Een vrijwillig fonds kan, mits het op een juiste manier wordt vormgegeven, een positief effect hebben op de uitrol van hernieuwbare energie. Zie voor mijn bezwaren tegen de vormgeving van het fonds de beantwoording van de gelijkkluidende vraag van de leden van de SP-fractie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie vragen wat wordt verstaan onder marktversturende overheidsmaatregelen. Kunnen hier voorbeelden bij gegeven worden? Wordt bij het nastreven van een gelijk speelveld ook gedoeld op het wegnemen van stimuleringsmaatregelen ten aanzien van hernieuwbare energie? Zo ja, wordt dat wenselijk geacht? Hoe wordt voorkomen dat alle duurzame initiatieven al sneuvelen voor ze 'marktklaar' zijn? Deze leden vragen hier een verdere reflectie op.

De Commissie doelt daarbij op overheidsmaatregelen die de goede werking van de markt onnodig verstoren. Daarbij wordt niet de stimulering van hernieuwbare energie bedoeld. Wel heeft het voorstel van de Commissie implicaties voor de manier waarop hernieuwbare energie wordt gestimuleerd. De SDE+, met haar focus op subsidiëring van de onrendabele top, is te kwalificeren als niet onnodig marktversturende subsidieregeling. Daartegenover staat dat in sommige lidstaten de productie van hernieuwbare energie bijvoorbeeld met een vast feed-in tarief wordt gesubsidieerd. Dit kan leiden tot situaties waarin er geen marktvrage is naar het gebruik van elektriciteit en deze alsnog wordt ingevoerd op het net, waardoor negatieve marktprijzen kunnen ontstaan. Dit wil de Commissie voorkomen. Een ander voorbeeld van een marktversturende overheidsmaatregel is het subsidiëren van (stilstaande) productiecapaciteit als back-up middels een capaciteitsmechanisme waarmee het investeringsklimaat verstoord wordt.

De Nederlandse inzet richt zich op "meer flexibiliteit binnen de doelstellingen en tussen de doelstellingen", de leden van de SP-fractie vragen hier een verdere toelichting op. Welke mate van flexibiliteit binnen de doelstellingen wordt wenselijk geacht en hoe ziet het kabinet flexibiliteit tussen de verschillende doelstellingen voor zich? Hoe zou deze flexibiliteit moeten worden vormgegeven? Deze leden vrezen hierbij een nog verdergaande marktwerking ten aanzien van de energievoorziening.

In de Energieagenda stelt het kabinet het akkoord van Parijs en daarmee het sturen op CO2 centraal. De transitie naar een CO2-arme energievoorziening vergt een grote inspanning van burgers, bedrijven en overheden. De opgave is complex: tijdige ontwikkeling en beschikbaarheid van duurzame alternatieven, grote investeringen in onder meer isolatie, (productie-)installaties en infrastructuur en – in ons dichtbevolkte land – continue afweging van de ruimtelijke effecten. Bovenal is de energietransitie een grote maatschappelijke opgave: de transitie grijpt direct in op het dagelijks leven en de leefomgeving van mensen. Een transitie van deze omvang vindt alleen plaats als de energievoorziening naast schoon, betrouwbaar en veilig ook betaalbaar blijft. Nederland wil daarom inzetten op CO2-emissiereductie op een zo kosteneffectief mogelijke wijze. Nederland heeft zich ook gecommitteerd aan de Europese doelen voor 2030 op gebied van CO2-emissiereductie, hernieuwbare energie en energie-efficiëntie.

Bij deze inzet van het kabinet past een ambitieus governance kader voor CO2-reductie, waarin lidstaten flexibiliteit behouden in hun bijdragen op het gebied van energiebesparing, hernieuwbare energie en andere CO2-emissiereducerende opties voor 2030. Dit is nodig om het CO2-emissiereductiedoel voor 2050 zo kosteneffectief mogelijk in te vullen, rekening houdend met innovatie en andere technologische ontwikkelingen die nu nog niet zijn te voorzien.

Concreet houdt dit in dat Nederland in haar Integrale Energie en Klimaatplan haar ambitie voor CO2-reductie op de lange termijn vertaalt in voorlopige bijdragen op energie-efficiëntie, hernieuwbare energie en andere CO2-emissiereducerende maatregelen in 2030. Tussentijds kan echter blijken dat een andere mix van CO2-reductiemaatregelen meer kosteneffectief is, bijvoorbeeld door grootschalige kostenreducties of nieuwe innovatieve CO2-reductiemaatregelen. In dat geval wil Nederland de afzonderlijke bijdragen op energie-efficiëntie, hernieuwbare energie en andere CO2-reducerende opties tussentijds bij kunnen stellen. Hierbij blijft de ambitie op CO2-emissiereductie in 2030 en 2050 gehandhaafd.

Kunnen de bezwaren ten aanzien van het voorstel om lidstaten die uiteindelijk onder hun bindend nationaal aandeel hernieuwbare energie voor 2020 komen, te verplichten om een financiële afdracht te doen aan een financieel platform, worden toegelicht?

De governance-verordening waarborgt dat het gemeenschappelijk doel van 27% hernieuwbare energie in 2030 wordt gehaald. Daarin kan het fonds een rol spelen doordat het een mogelijkheid voor lidstaten biedt om, indien gezamenlijk onvoldoende voortgang wordt geboekt, een vrijwillige afdracht te doen zodat daarmee elders in de EU hernieuwbare energieprojecten worden gerealiseerd. De koppeling die gelegd wordt tussen het fonds en het minimum aandeel hernieuwbare energie voor 2020 vind ik niet effectief. Ik vind dat als een lidstaat door externe effecten (zoals een koude winter, het stoppen van projecten of het aansluiten van grootschalige windparken) een schok ondervindt in het aandeel hernieuwbare energie in een bepaald jaar en daardoor op enig moment tijdelijk

onder zijn ondergrens zakt, die lidstaat niet op basis van dat enkele jaar een afdracht moet doen als die lidstaat snel daarna weer op zijn pad richting zijn 2030-bijdrage zit. Tevens is in het voorstel opgenomen dat de Europese Commissie per gedelegeerde handeling het fonds opricht. Dat betekent dat de invloed van de lidstaten zeer beperkt is over hoe dit fonds gaat functioneren, terwijl juist de lidstaten veel ervaring hebben met het ontwerpen van kosteneffectieve subsidiemechanismen en de projecten ook in de lidstaten zullen moeten worden gerealiseerd.

De leden van de SP-fractie zijn kritisch op de inzet van Nederland om zich te verzetten tegen een minimaal aandeel hernieuwbare energie. Nederland loopt al achter met het aandeel hernieuwbare energie, deze leden wijzen erop dat de ambitie juist omhoog moet. Hoe wordt, wanneer gekeken zou worden naar een gemiddelde over een aantal jaar, voldoende groei per jaar verzekerd?

In de governance-verordening wordt afgesproken dat lidstaten in hun Integrale Nationale Energie en Klimaatplan (INEK) aangeven wat hun nationale bijdrage aan de gemeenschappelijke doelen wordt. De Europese Commissie kan vervolgens lidstaten aanspreken en aanbevelingen doen als die niet aan zijn eigen opgegeven bijdrage voldoet. Het nemen van een gemiddelde van een aantal jaar met betrekking tot het minimum aandeel hernieuwbare energie, heeft hier geen invloed op.

De leden van de SP-fractie vragen of het doel van 27% hernieuwbaar in 2030 niet veel te laag ligt om de klimaatdoelen uit het Akkoord van Parijs te kunnen halen. Zij vragen hier een verdere toelichting op.

Zie ook de beantwoording van de eerste vraag van de leden van GroenLinks-fractie. Zoals aangegeven zal dit moeten blijken uit de faciliterende dialoog in 2018. Indien er in de EU in het kader van de faciliterende dialoog wordt besloten tot een hogere klimaatambitie in de vorm van een hoger CO₂-reductiedoel, dan kan er op dat moment gekeken worden naar welk aandeel hernieuwbaar en ook energie-efficiëntie daarbij past.

Verder vragen de leden van de SP-fractie hoe de duurzaamheidscriteria voor biomassa eruit zouden moeten zien volgens de Nederlandse inzet. In hoeverre zijn de ambitieuzere criteria die Nederland zou willen zien afwijkend van de huidige (voorgestelde) criteria? Deze leden zijn zeer kritisch op de huidige criteria, waarbij hout over de wereld wordt verscheept om te worden verbrand duurzaam wordt genoemd. Graag een verdere toelichting hierop.

Het streven van het kabinet blijft de ontwikkeling van een Europees geharmoniseerd duurzaamheidssysteem. Zoals afgesproken in het Energieakkoord zal het duurzaamheidssysteem dat we nu hebben ontwikkeld de inzet zijn van Nederland in Europese discussies. De Nederlandse duurzaamheidscriteria omvatten een aanzienlijk bredere set van eisen en zijn in meer detail uitgewerkt. Zo gaan de Nederlandse criteria onder andere over het handelsketensysteem, de

koolstofschuld, CO₂-reductie, indirect verandering van landgebruik (indirect land use change, ILUC) en duurzaam bosbeheer. Bovendien is de schaal waarop de duurzaamheidscriteria moeten worden aangetoond kleiner (uiteindelijk op bosareaal niveau). Omdat de details van de uitwerking bepalend zijn hoe streng de criteria in de werkelijkheid uitpakken, ziet Nederland nauwgezet toe op de uitwerking en implementatie.